

Kunstdorp Grimbergen VZW is een vereniging die het artistiek erfgoed van Grimbergen (de deelgemeenten inbegrepen) wil bestuderen, beschermen en laten uitstralen. In deze nieuwsbrief presenteren we u dat erfgoed en informeren we u over onze activiteiten.

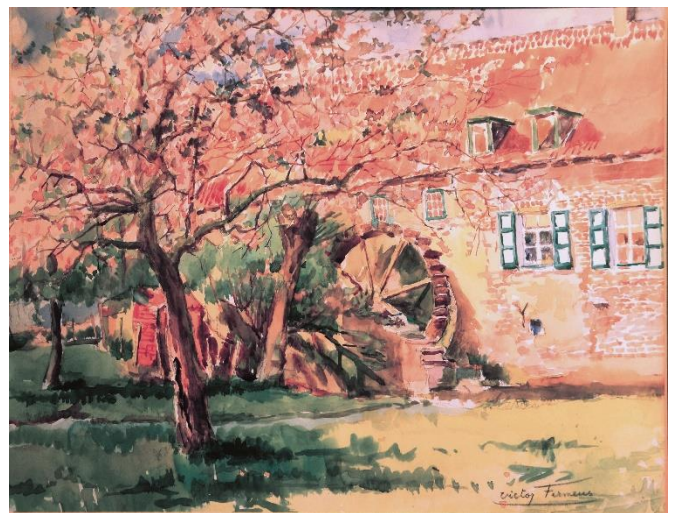
Altijd weer lente

Droomt u ook van de lente? Ondanks de late winterprik richten we onze ogen naar buiten, naar de ontluikende lente. Misschien komt u op één van uw lentewandelingen wel door de 's Gravenmolenstraat. Richt dan ter hoogte van de Mariakapel (1955) uw oog even op de omgeving en vergelijk dit met het door Victor Fermeuse vastgelegde landschap (*verder in deze nieuwsbrief*) : alles is vergankelijk.

Ook Kunstdorp Grimbergen komt naar buiten. Op zondag 23 april vindt u ons van 10.00 tot 18.00u op de Lentemarkt en erfgoeddag in het Prinsenbos.

Op 17 en 18 juni en op 24 en 25 juni kan u onze felgesmaakte video over landschapsschilders in de Maalbeekvallei komen bekijken in de schuur van de Tommenmolen en dit in het kader van het Grimbergse cultuurpallet.

Aan nieuwe initiatieven dit werkjaar geen gebrek, u kan ons een duwtje in de rug geven door lid te worden van Kunstdorp Grimbergen. Zo blijft u via onze nieuwsbrief op de hoogte van onze werking.

Liermolen – Victor Fermeuse

Graag tot kijk op één van onze activiteiten.

Marc Van Godtsenhoven, voorzitter VZW Kunstdorp Grimbergen

Aan het werk in Grimbergen

U kent het ongetwijfeld: een schilderij dat een koppel landbouwers voorstelt biddend op een veld. Het is valavond; de dagtaak zit erop; in de verte klemt de klok van de dorpskerk; met gebogen hoofd bidden man en vrouw het Angelus. Dit is ook de titel van het werk: het Angelus, geschilderd door de Fransman Jean François Millet (1814 – 1875). Dit moet zowat het meest gereproduceerde kunstwerk uit de negentiende eeuw zijn, vandaag te bewonderen in het Musée d'Orsay te Parijs.

Het is een geïdealiseerde voorstelling van het werk op de akker, de harmonie van het sobere buitenleven op het vaste ritme van de seizoenen, voor eeuwig vastgelegd door de Schepper. Millet was een van de eerste pleinairisten. Een dergelijk tafereel zal hij misschien wel hebben waargenomen op het platteland rond Barbizon, maar de religieuze invulling is zijn eigen interpretatie ervan. Pleinairisten schilderen wat zij zien, hun eigen temperament of gevoeligheid filtert die waarneming en zo wordt die op het doek weergegeven.

Het Grimbergen van voor de Eerste Wereldoorlog kunnen wij ons slechts met de grootste moeite voorstellen. Bezoekers kwamen toe per tram aan de rand van het dorp. Het kerkplein lag op een steenworp van het station. Het was te bereiken via een aangename wandeling langs de Wolvertemsesteenweg. Die had toen veel weg van een lommerrijke dreef. Amper bebouwing, geen verkeer; het landelijke leven ging er zijn gezapige gang.

Hier tekent Louis Titz (1859 – 1932) twee keuvelende boerinnen. Een van hen is onderweg met een kar. Die ziet er niet overladen uit en het ezeltje dat het voortrekt oogt niet afgepeigerd. Titz was een degelijke vakman. Hij was werkzaam in heel het land in opdracht van uitgever Emile Bruylant voor zijn monumentaal werk 'la Belgique illustrée' dat in 1889 verscheen. Het werk in drie delen is een groot succes en wordt heruitgegeven. Ons land kent op dat ogenblik een aantal gewaardeerde illustratoren zoals Mars, Emile Puttaert, Henry Cassiers, Armand Heins. Sommigen leggen zich ook toe op het produceren van kwaliteitsprentkaarten en affiches; dan denken wij aan Alfred Ost (1884 – 1945) of Amédée Lynen (1852 – 1938).

Lynen oogst bijval met reeksen prentkaarten over het volksleven in Brussel en wijde omgeving. In onze streek is hij ook aan de slag gegaan. In de buurt van Vilvoorde ontmoet hij een boerin die net van het veld afkomt; in Tervuren toont hij een collega - schilder aan het werk langs een veldweg. In Grimbergen trekt een vooruit sloffende landloper zijn aandacht. Wij krijgen zijn gezicht niet te zien, maar alles wijst erop dat hij het niet breed heeft.

Lynens kijk op de zaken is altijd mild, zonder vooroordelen; sarcastisch wordt hij nooit, zelfs niet als hij onwennige stedelingen op het platteland portretteert.

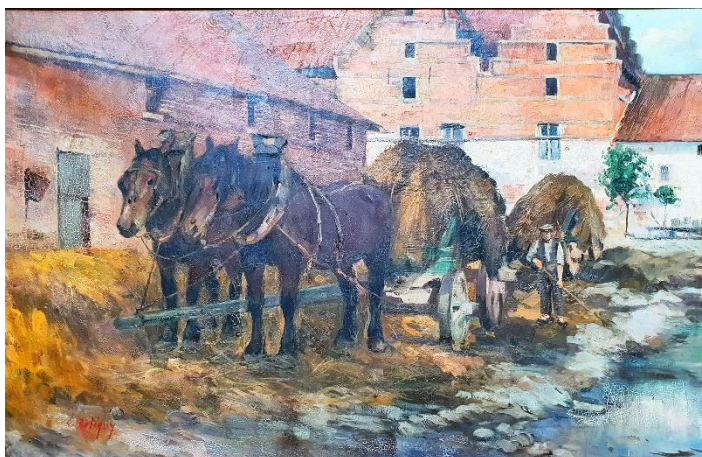

Andere kunstenaars hebben een meer documentaire kijk. Ernest Betigny (1873 – 1960) heeft een niet te stillen belangstelling voor alles wat hem omringt. Jarenlang is de Charleroyhoeve zijn uitvalbasis. Hij betreft er een kamer die hij als atelier heeft ingericht.

Geen wonder dat veel van zijn schilderijen taferelen tonen die zich onder zijn ogen afspelen, op en rond het erf van de boerderij. Zo is er die grote boerenwagen, voort getrokken door drie paarden.

Bereidwillig laat de boer dit machtige gespan halt houden onder de toegangspoort van de boerderij, zodat de schilder het rustig kan vastleggen op het doek.

Wagens en karren zijn dankbare attributen om een voorstelling te stofferen. Betigny toont ze graag in een functioneel kader. In een recent opgedoken schilderij zien wij de wagen in stilstand op het erf, vlak voor de mestvaalt. Er wordt gezegd dat de rijkdom van een boer af te lezen is aan de grootte van zijn mestput. Dit is inderdaad een indrukwekkend exemplaar. De paarden zijn aangespannen, de kar beladen. Het mesten kan beginnen; de stank wordt ons goddank bespaard.

Lynens landloper toonde het al: het buitenleven is niet altijd zo idyllisch als kunstenaars het ons voorhouden. Gaston Geleyn (1892 – 1946) gaat nog een stapje verder.

Hij toont ons een tweetal zwoegend met een zwaarbeladen handkar. Zij lopen vlak langs een schuur waarvan het rieten dak in het licht schittert. In de verte zien wij rokende fabrieksschoorstenen. Is het duo op weg daarnaartoe? De man, niet bepaald een atletisch type, heeft het moeilijk. Het wegdek is slecht; de karrensporen zijn een bijkomende remmende factor..

Geleyns helder, haast vrolijk coloriet staat in scherp contrast met de bittere realiteit. Wij staan mijlen verwijderd van de ingetogen rust van Het Angelus.

(Rik Sauwen)

Mariakapel, Hoge Beekcant.

Victor Fermeus

Een mooi zicht op de Hoge Beekcant en de Mariakapel. Dit vrij grote schilderij van Victor Fermeus heeft alle kwaliteiten die wij van de professionele kunstschilder gewoon zijn. Hij werkte veel in Grimbergen en er zijn heel wat werken van hem bekend. Vooral de watermolens en de prestigieuze pachthoven langs de Maalbeek waren vaak terugkerende onderwerpen.

Naast de artistieke waarde is de iconografische nalatenschap van Fermeus van bijzonder belang.

Een pad langs de Maalbeek met een brugje dat naar de Mariakapel leidt. Die modderige weg is nu de 's Gravenmolenstraat. De molen ligt achter ons, het dorp is net niet in zicht. Diepe karresporen verweven met de schaduw van enkele bomen vertellen over de natte vallei.

Over de Maalbeek ligt een smal brugje, de beek moet er onderdoor via een betonnen buis. Allicht was de Maalbeek, zoals ze toen ingericht was, nog best in staat om alle bron- en kwelwater uit de vallei naar de molens af te voeren. Stilaan komt er echter meer verstedelijking en de daarbij onvermijdelijke verharding. Ook de landbouw, toen met paard en kar, is vandaag helemaal veranderd. De malse akkers van weleer zijn door zware machines diep en hard vastgereden. Dat zorgt ervoor dat het neerslagwater onvoldoende kan insijpelen en veel te snel afgevoerd wordt. De Maalbeek moet bij de minste regenbui van betekenis zeer snel en veel te veel water in eens slikken. Moerassige gebieden en natte weiden zijn vaak opgehoogd en zelfs bebouwd. De natuurlijke infiltratie- en bufferruimte van het neerslagwater zijn ingenomen.

Vandaag moet dat zo goed mogelijk en waar het nog kan verholpen worden met kunstmatige bufferbekkens. Het is klaar dat de smalle doorgang via de buis onder het brugje vandaag om de haverklap voor overstromingen zou zorgen.

Het kapelletje op de andere oever staat er prominent bij. Het brugje voor de voetganger is ook een visuele as er naar toe. Net niet centraal in de compositie en onder een flinke boom vangt de zijgevel wat extra licht op waardoor de kapel de volle aandacht krijgt.

Het oog van de kunstenaar schikt op een bijzondere wijze deze compositie. Niets is zoals het is en toch lijkt alles vanzelfsprekend. De hoge kant van de beek is indrukwekkend en de kapel is erg groot. Er bestaat geen lens die dit beeld kan fotograferen op dezelfde wijze als de compositie op het doek. Vanuit het standpunt links van de weg is het kapelletje beduidend kleiner en staat het lager in het landschap. Victor Fermeus heeft eind jaren 50 zijn versie van de kapel aan de Hogebeekcant opgetekend.

Foto: Erik Van Hemelrijck

Ave Maria 1955 staat in steen gebeiteld. In een nis staat achter glas en hekwerk een beeldje van Maria. Het schilderij laat dat enkel vermoeden. Maar het kapelletje uit 1955 staat er vandaag nog steeds. Slechts de omgeving is onherkenbaar veranderd.

De Onze-Lieve-Vrouwekapel is opgenomen in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed.

Wij lezen: *‘opgericht in 1955 door Louisa De Greukel uit dankbaarheid voor de genezing van haar moeder en broer. In de nis staat een mantelmadona die jaarlijks meegedragen werd in de ommegang.’*

Wij lezen verder: *‘Van de drie 19de-eeuws hoeven die ook kort vermeld worden in de inventaris - Bouwen door de eeuwen heen - van 1977 werd nr 29 gesloopt.’*

Vandaag blijft enkel nog de kapel.

Foto: Erik Van Hemelrijck

Dit werk van Victor Fermeus hing, lang voor het rookverbod in horeca zaken, decennia lang aan de muur in café de Liermolen. Het is bedekt met een dikke laag nicotine en teer. Er is vast nog meer te zien na een grondige schoonmaakbeurt. Die dringt zich op.

Het Museum voor de Oudere Technieken is eigenaar van het doek. Het onderwerp “de O.L.V.-kapel” is echter niet één van de gebouwen die het MOT in beheer heeft zodat het niet echt in hun collectie thuis hoort. Ze willen het aan ons KunstDorp Grimbergen afstaan mits het engagement dat wij er gepaste zorg voor zullen dragen.

Wij beginnen graag met dit werk in te voeren in onze digitale databank. Die komt weldra online.

Onderwerp:	Hoge Beekkant met OLV-kapel
Kunstenaar:	Victor Fermeus, gesigneerd
Titel:	geen
Trefwoorden:	kapel, Maalbeek, Hoeve,
Datum:	tussen 1955 en 1963
Techniek:	olie
Drager:	doek
Afmetingen werk:	60 x 70
Afmetingen kader:	80 x 90
Toestand v/h werk:	te reinigen nicotine, teer aanslag
Info rugzijde:	geen
Gesigneerd:	Victor Fermeus
Commentaar:	tentoon gesteld in café Liermolen gedurende ca. 40 jaar - collectie MOT overgedragen aan KunstDorp-Grimbergen in 2023. erg vuil en te reinigen

Over de kunstenaar vinden wij in de ARTO, Biografische Lexicon Plastische kunst in België het volgende:

FERMEUS VICTOR - Laken 1894 – 1963

Realistisch schilder, aquarellist en lithograaf van landschappen, stads- en dorpsgezichten. Schildert met een impressionistisch kleurenpalet het landschap rond Brussel; werkt vaak in Grimbergen en Ganshoren. Maakt ook talrijke aquarellen in Zuid-Frankrijk.

Wij kunnen overnemen en verder aanvullen wat wij over hem weten. Vooral wat Fermeus nu precies met Grimbergen te maken heeft interesseert ons in het bijzonder.

Daarvoor gaan wij te rade bij Marcel Crahé. Zijn passie voor de schone Maalbeekvallei en de visvijvers heeft tot historische ontmoetingen geleid met onze landschapschilders die er destijds nog werkten. Het was het begin van een mooie verzameling werken en documenten over onze Grimbergse pleinairisten.

Marcel maakte ooit de foto van het zelfportret van Fermeus thuis bij diens echtgenote.

Hij werkte mee aan een retrospectieve tentoonstelling over de schilder in 1995 in de abdij van Dielegem te Jette. Er werden 130 werken tentoongesteld. Vooral zichten van Jette en Ganshoren en dank zij Marcel ook enkele werken uit Grimbergen. In een artikel uit Le Soir wordt het initiatief geprezen omdat het, het verdwenen dorp, Jette dus, laat herleven.

Wij weten ook dat Fermeus les gaf. Onder andere aan Albert Polus. Die ook in Grimbergen werkte. Kunnen wij hier spreken van een kunstschool of -groep?

Fermeus moest de kost verdienen met zijn kunst. Hij maakte vele post- en kerstkaarten die gedrukt werden. Dochter Catherine getuigt dat het soms moeilijk was tijdens de oorlog.

Van Fermeus kennen wij vele olieverfschilderijen en aquarellen van de Liermolen. Er zijn er zeker nog veel meer. Ook de 's Gravenmolen en de Tommenmolen en zelfs een zeldzaam werkje met de Oyenbrugmolen zijn ons bekend. Wij zien hem vooral aan het werk in de Maalbeekvallei, met de molens, de Charleroyhoeve en de Poddegemhoeve in het vizier.

Aan ons om digitaal te verzamelen wat wij over Victor Fermeus in Grimbergen kunnen vinden en hoe dat zich verhoudt in het andere oeuvre van deze kunstenaar. Dat moet blijken uit het onderzoek waar KunstDorp Grimbergen aan begonnen is.

Het moet mogelijk zijn om onze bestanden verder aan te vullen als nieuwe wetenswaardigheden de kop opsteken. Maar wij kunnen zonder twijfel zeggen 'Victor Fermeus schilderde in Grimbergen'

(Erik Van Hemelrijck)

Humbeek Sas

Grimbergen zelf is van de vier deelgemeenten die er sinds 1977 deel van uitmaken met grote voorsprong de meest afgebeelde, en meer bepaald de Maalbeekvallei.

Maar er zijn ook andere landschappen geschilderd. Dit werk van Eduard Van Esbroeck (1869 – 1949) toont het Sas van Humbeek. Die sluis functioneerde tot 1906. Volgens Wikipedia is Van Esbroeck vooral een schilder van godsdienstige onderwerpen, van wie werk bewaard is in twee Schaarbeekse kerken.

Op het internet zien we van hem geen enkel religieus werk, wel enkele familietafereelen en dit éne landschap.

Geloof je in het initiatief van KunstDorp Grimbergen ?

Word dan lid van KunstDorp Grimbergen vzw door 10 euro over te schrijven op rekeningnummer BE76 0019 1377 1095 met vermelding van naam en adres. Stuur eveneens je mail-adres naar info@kunstdorpgrimbergen.be. Je blijft dan onze nieuwsbrieven ontvangen en steunt de werking van de vzw.

Vzw KunstDorp Grimbergen wordt gesteund door volgende sponsors:

Redactie van de nieuwsbrief : hubert.swalens@skynet.be; wil je de nieuwsbrief niet verder ontvangen, stuur dan een kort bericht naar info@kunstdorpgrimbergen.be
